

ԿԱՐԾԻՔ

պետական եկամուտների հավաքագրման ոլորտում հայտնաբերված կոռուպցիոն ռիսկերի և դրանց չեզոքացմանը և նվազեցմանն ուղղված գործողությունների աղյուսակի վերաբերյալ

Ստորև ներկայացվում է Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնի (ԹԻՅԿ) կարծիքը ՀՀ կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհրդին կից գործող անկախ փորձագիտական հանձնախմբի փորձագետի կողմից մշակված պետական եկամուտների հավաքագրման ոլորտում հայտնաբերված կոռուպցիոն ռիսկերի և դրանց չեզոքացմանը և (կամ) նվազեցմանն ուղղված գործողությունների աղյուսակի վերաբերյալ:

Ծրագրի 1-ին կետով առաջարկվում է գույքի, եկամուտների, շահերի և փոխկապակցված անձանց մասին հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն ունեցող սուբյեկտների շրջանակը ընդլայնել և դրանում ներառել բոլոր հարկային, մաքսային ծառայողներին և ՊԵԿ համակարգի այլ աշխատողներին, ովքեր իրենց զբաղեցրած պաշտոնից ելնելով աշխատում և ուղիղ հաղորդակցում են տնտեսվարող սուբյեկտների հետ:

Այս առումով գտնում ենք, որ ոչ միայն պետական եկամուտների ոլորտում, այլև հանրային ծառայության մյուս բոլոր ոլորտներում ինչպես հայտարարագրեր ներկայացնող անձանց շրջանակի ընդլայնման, այնպես էլ շահերի բախման վարույթների և ներգերատեսչական էթիկային հանձնաժողովներ ստեղծելու և նրանց գործունեությունը ապահովելու վերաբերյալ կորուստների սահմանում անհրաժեշտություն է: Այդ մասին ԹԻՅԿ-ը իր դիրքորոշումը տարիներ շարունակ արտահայտել է, իսկ հունիսի 9-ին ԱԺ կողմից ընդունված հակակոռուպցիոն կորուստների շրջանակներում կրկին քննարկել նաև արդարադատության նախարարության և բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովի հետ կայացած հանդիպումների ժամանակ, որտեղ նշվել է, որ համապատասխան իրավական ակտով առաջիկայում պետք է կարգավորվեն այդ հարցերը: Հետևաբար, պետական եկամուտների ոլորտում հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն ունեցող սուբյեկտների շրջանակի ընդլայնումը հանրային ծառայության մյուս ոլորտներից առանձին և հատվածաբար դիտարկելը արդյունավետ չի լինի, և այն պետք է դիտարկել ամբողջության մեջ:

Ծրագրի 9-րդ կետով առաջարկվում է 2017թ. հունիսի 9-ին ընդունված «Ազդարարման համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի արդյունավետ կիրարկման համար նախատեսել ազդարարների փոխհատուցման հնարավորություն: Հարկային կամ մաքսային ոլորտում ազդարարում իրականացրած անձանց գումարով պարգևատրելու ինստիտուտի հետ կապված հայտնում ենք մեր մտահոգությունը և գտնում, որ այդ հարցում պետք է զգուշավորություն ցուցաբերել: Այն, միգուցե, լավ գործիք է ազդարարման զարգացած համակարգ և ժողովրդավարական կայուն ինստիտուտներ և այլ մտածողություն ունեցող երկրների համար, ինչպիսին է ԱՄՆ-ն (հարկ է նկատի ունենալ, որ կոռուպցիայի ցածր մակարդակ ունեցող սկանդինավյան երկրներում չի գործում դրամական խրախուսման համակարգ), սակայն Հայաստանի իրականության մեջ կորուստները և դեռևս

չգործարկված ազդարարման համակարգը դրամական խրախուսումներով փորձել աշխատացնելը և այդպիսով ազդարարներին շահագրգռելը լավագույն միջոցը չէ: Կա հավանականություն, որ դրամական պարզևատրման համակարգը կարող է ստեղծել կոռուպցիայի մի նոր շղթա (օրինակ՝ ազդարարը կարող է կոռուպցիոների հետ գործարքի գնալ և գումարի շորթման դիմաց չհայտնել կոռուպցիոն դեպքի մասին):

Պետք է նկատի ունենալ, որ Հայաստանում ազդարարման համակարգի հնարավոր չաշխատելու պատճառները բոլորովին այլ հիմքեր ունեն: Ինչպես ցույց են տվել Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրի (GCB)¹ 2016թ. տվյալները, Հայաստանը Եվրոպայի և Միջին Ասիայի 42 երկրների ցանկում ամենացածր տեղում է քաղաքացիների՝ կոռուպցիայի մասին հայտնելու պատրաստակամության առումով²: Ընդ որում, դրա առավել հաճախ (41 տոկոսի դեպքում) նշված պատճառը վախն է, ինչն ակնհայտորեն չի կարող հաղթահարվել անգամ դրամական պարզևատրման շահագրգռվածությամբ: Հետևաբար, վախի ու թերահավատության մթնոլորտը վերացնելու և ազդարարման արդյունավետ կիրառման համար առաջին հերթին պետք է բարելավել իրավապահ համակարգի գործունեությունը և արձանագրել կոնկրետ հաջողություններ արդեն իսկ առկա բազմաթիվ հաղորդումներին պատշաճ ընթացք տալու և կոռուպցիոն երևույթների պատժելիությունն ապահովելու առումով:

¹ Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրի 2016թ. հարցման մեջ ընդգրկվել են Եվրոպայի և Միջին Ասիայի 42 երկրների մոտավորապես 60,000 քաղաքացի: Հայաստանում ընտրանքը կազմել է 1,527 անձ (18 տարեկանից բարձր տարիքի բնակիչ) և որպես հարցման մեթոդ ընտրվել էր դեմ առ դեմ հարցազրույցը

² Հարցվողների 67 տոկոսը չի պատրաստվում բարձրաձայնել կոռուպցիոն դեպքերի մասին, եթե դրանց առնչվի կամ վկա լինի: